

HAL
open science

Gazteak, euskara eta aisialdia Ipar Euskal Herrian

Jean-Baptiste Coyos, Erramun Baxok

► **To cite this version:**

Jean-Baptiste Coyos, Erramun Baxok. Gazteak, euskara eta aisialdia Ipar Euskal Herrian. Gazteak, aisialdia eta euskara, 2010, Bilbao, Espainia. pp.627-647. artxibo-00632619

HAL Id: artxibo-00632619

<https://artxiker.ccsd.cnrs.fr/artxibo-00632619v1>

Submitted on 14 Oct 2011

HAL is a multi-disciplinary open access archive for the deposit and dissemination of scientific research documents, whether they are published or not. The documents may come from teaching and research institutions in France or abroad, or from public or private research centers.

L'archive ouverte pluridisciplinaire **HAL**, est destinée au dépôt et à la diffusion de documents scientifiques de niveau recherche, publiés ou non, émanant des établissements d'enseignement et de recherche français ou étrangers, des laboratoires publics ou privés.

Gazteak, euskara eta aisialdia Ipar Euskal Herrian

Erramun Baxok
Ohorezko euskaltzaina eta Sustapen batzordekidea

Jean-Baptiste Coyos
Euskaltzain osoa eta Sustapen batzordekidea

Sarrera data:

Onartze data:

Euskera. 2010, 55, 2. XXX-XXX. Bilbo
ISSN 0210-1564

Ikerketa honen xede nagusia da aurkeztea gaur egun Ipar Euskal Herriko gazteen euskarazko edo euskal kulturari lotu diren aisialdiak zein diren. Eragile pribatuen eta publikoen jarduerak aurkezten dira aisialdi eremu ezberdinetan, eremu horiek hiru ikuspuntutik azter daitezkeela jakinez: hezkuntzarena, sorkuntzarena edo ekoizpenarena, eta kontsumoarena.

Egin diren inkestak baliatuz Ipar Euskal Herriko gazteriarren argazkia ematen da.

Ikerketa honen zailtasun bat da gazte horien aisialdiak berak aztertzea. Adin horietan ohiko aisialdi egituratueterik kanpo beren aisialdian gizarte paralelo bat sortzen dute, helduenetik ezkapatzeko eta une horiek aztertzea zaila da, pribatuak baitira. Ikerketa honetan aisialdi antolatua, aisialdi hezitzaileak aztertzen dira bereziki.

Bururatzean ondorioen araberako gomendioak egiten ditugu, agertu diren indarguneak azkartzeko eta ahulguneak sostengatzeko.

Hitz-gakoak: gazteak, euskara, aisialdia, Ipar Euskal Herria.

El objetivo principal de esta investigación es presentar cuales son las alternativas de ocio de los jóvenes del País Vasco Norte, relacionadas con el euskera y la cultura vasca. Se muestran las actividades públicas y privadas en los diferentes campos del ocio, a sabiendas que esos campos se pueden estudiar desde tres perspectivas diferentes: educación, creación o producción, y consumo. Utilizando las encuestas realizadas se pretende mostrar la foto de la juventud del norte de Euskal Herria.

Es dificultoso estudiar el ocio juvenil. En esas edades, se alejan de las estructuras de ocio convencionales, y es a través de ese ocio particular y privado, que se alejan de los adultos y crean un mundo paralelo, lo que dificulta su estudio. Por lo tanto en este estudio se analizan las actividades organizadas y con fines educativos.

Como conclusión realizamos unas sugerencias con el objetivo de impulsar los ámbitos donde el ocio relacionado con la cultura vasca están fuertes, y a su vez sostener los más débiles.

Palabras clave: jóvenes, euskera, ocio, País Vasco Norte.

L'objectif principal de cette recherche est de présenter quels sont les loisirs en langue basque ou liés à la culture basque des jeunes actuellement en Pays Basque Nord. Les actions des acteurs privés et publics sont présentées dans les différents domaines, sachant que ces domaines peuvent être étudiés de trois points de vue : celui de l'éducation, celui de la création ou de la production, celui de la consommation.

A l'aide des différentes enquêtes qui ont été réalisées, on propose une photographie de la jeunesse du Pays Basque Nord.

Une des difficultés de cette recherche est l'examen des loisirs eux-mêmes de ces jeunes. A ces âges ils construisent un monde parallèle de loisirs en dehors de ceux habituellement structurés, afin d'échapper au monde des adultes. L'examen de ces loisirs est difficile car ils sont privés. Ce sont les loisirs organisés, ceux à caractère éducatifs, que nous examinons principalement ici.

Pour terminer des recommandations sont faites à partir des conclusions de cette recherche, afin de renforcer les points forts et de soutenir les points faibles dans ce domaine des loisirs des jeunes en langue basque.

Mots-clés: jeunes, langue basque, loisirs, Pays Basque Nord.

The main aim of this paper is to present the leisure activities in the Basque language or linked to Basque culture undertaken by the young people in the Northern Basque Country [administered by France] today. The activities of private and public players are presented in different spheres of leisure, bearing in mind that these spheres can be analysed from three perspectives: the perspectives of education, creativity or production, and consumption.

Making use of the surveys carried out, a picture of the young people in the Northern Basque Country is provided.

One difficulty in this research is examining the very leisure activities of these young people. At this age they create a parallel society in their leisure time outside the usual structured leisure activities to escape from adults, so it is difficult to examine these moments because they are private. This piece of research deals with organised leisure in particular, and of an educational nature.

Finally, we make recommendations on the basis of the conclusions, in order to reinforce the strong points and to support the weak points.

Key Words: young people, Basque, leisure time, Northern Basque Country.

1. Problematika: Gazteak, euskara eta aisialdia Ipar Euskal Herrian

Ikerketa honen xede nagusia da aurkeztea gaur egun Ipar Euskal Herriko gazteen euskarazko edo euskal kulturari lotu diren aisialdiak zein diren¹. Aisialdia denbora-tarte handia da gaur egungo gazte baten bizitzan. Eta belaunaldi horren kasuan hurbileko harremanek, gizarte-sareek eta modek eragin handia dute hizkuntzaren erabileran, baina ere komunikabideen eta asialdirako produktu eta zerbitzuen eskaintzak.

Eragile pribatuen eta publikoen jarduerak aurkeztuko dira aisialdi eremu ezberdinetan. Aisialdiaren eremu horiek hiru ikuspuntutik azter daitezke, hezkuntzaren ikuspuntutik, sorkuntzaren edo ekoizpenaren ikuspuntutik, eta kontsumoaren ikuspuntutik.

Ikerketa honen zailtasunetarik bat aztergaia mugatzea eta definitzea izan da, aztertu den biztanleriaren aldetik, erran nahi baita gazteak, baita ere biztanleriaren jardueraren aldetik, erran nahi baita aisialdia.

Ipar Euskal Herriak jasan dituen aldaketa demografiko eta sozial handi horiek gazteen ingurumen soziokulturalean eragin dute, biztanleria osoarenean bezala. Kultur nahasketa, kultur aniztasuna bizkortu da. Frantsesaren bizindarra azkar da hizkuntza nagusia delarik, euskararena ahulago nahiz haren aldeko ahalegin gero eta inportanteagoak egiten diren.

Adin talde hori (15-24 urtekoa da gure xede-talde nagusia) biziki heterogenoa da oraingo munduan. Helduaroaren eta adoleszentiaren arteko muga mugikorra da. Gehiengoa ikastetxeetan da oraino, baina batzuek ikasketak bururatu dituzte eta lan-merkatuan daude, lanean ari dira edo langabezia.

Beste zailtasun bat da gazte horien aisialdiak berak azterzea. Badakigu adin horietan ohiko aisialdi egituratuetarik kanpo beren aisialdian gizarte paralelo bat sortzen dutela, helduenetik ezkapatzeko eta une horiek aztertea zaila da, pribatuak baitira. Moda berriak sortzen dituzte, desberdin izan

¹ Ikerketa osoa 2011an argitaratu da: *Gazteak, euskara eta aisialdia Ipar Euskal Herrian – Les jeunes, la langue basque et les loisirs en Pays Basque Nord*, Jagon bilduma, Bilbo, Euskaltzaindia.

nahi baitute. Ikerketa honetan aisialdi antolatuak, aisialdi hezitzaileak aztertuko dira bereziki.

2. Aisialdiaren definizioak

Aisia edo aisialdia denbora hutsa edo denbora betea bezala definitzen da. Euskaraz «aizina» edo denbora-pasa», frantsesez «le loisir» ou «les loisirs» esaten lehen esanahia adierazteko.

Alde batetik «lanik edo zereginik gabeko tartea da, nork bere gogora ematen duena» (Euskal hiztegi modernoa, Elhuyar 2000). Eta bestalde hutsaren betetzeko «denbora librean eramaten diren jarduerak: jolasak, kirolak, ekoizpenari norabidetua ez den lana» (Wikipidea).

Ororen buru, denbora pasa ere merkatu bat bilakatu da: bidaia agentziak, kirol lehiaketa erraldoiak (fulbol munduko txapelketak, errugbikoak, txirrindularitza itzuliak: Tour, Giro, Vuelta, etab.), opor mota guziak (ondartza, mendia, negu kirolak, ur kirolak), lan lasaia, (baratzea, arrantza, ehiza...), bestak, festibalak. Industria alor denetan sartu da eta ekoizle gutik atsegina ematen diete kontsumitzaile askori.

Filosofia bat ere sortu zen aisialdia hedatu zelarik: aisialdia ez ote da zibilizazio berri bati buruzko bidea (Dumazelier, 1962). Ekoizpen lanaren laburpenak denbora librea luzatzen du. Astean gutxi gorabehera 40 oren lanean deramagu, 60 oren jaten eta lo egiten eta 70 oren gelditzen zaizkigu atsedenantzat. Eta askoz aisialdi epe gehiago haur eta gazte garaian (20 urtez) eta erretreta denboran (20 / 30 urtez). Ikusmolde optimista batean aisialdiaren luzapena askatasunaren seinale da eta ondorioz jendetasunaren hobekuntzarena. Beste ikusmoldea da aisialdia ez ote den beste kontsumo mota bat, gizarteko ezberdintasunak azpimarratzen dituena.

3. Nor dira aipatzen ditugun gazteak?

Hona Ipar Euskal Herriko adin taldeen 2006ko banaketa errolda jarraikiaren arabera. Adinarteak mugatuak dira gure inkesta gehienetan agertzen

diren bezala. Jendetzaren zenbakiak erroldaren emaitza ofizialak dira, 2009ko abenduan agertu zirenak.

Adinarteak (A)	Jendetza (J)	A/J	Euskaldunak (E)	E/J
> = 65	63.000	%21,6	20.412	%32,4
50-64	61.000	%21,0	16.348	%26,8
35-49	64.000	%22,0	11.200	%17,5
25-34	32.000	%11,0	3.680	%11,5
15-24	31.000	%10,7	4.991	%16,1
0-14	40.000	%13,7	–	–
OROTARA	291.000	%100	56.631	%22,5

Iturriak: 2006ko errolda - IV. inkesta soziolinguistikoa.

Taulan ikus daiteke gazteen tokia herriko biztanlerian aski handia dela. Gaindegia behategiaren arabera Hego Euskal Herrian baino handiago, Akitaniak baino doi bat ttipiago bada ere (2009, 10. or.). Gainera 2006az geroztik saldo naturala positibo bilakatu da.

Non daude 0 eta 24 urte arteko haur eta gazteak? Haurtzaindegiko haurrak ez ditugu kontuan hartzen ez ere 3-6 urteko haurrak ama-eskolan daudenak. 7-14 urteko haur eta gaztetxoak lehen-mailako eskolan eta kolegiotan dira; 15-24 urteko gazteak lizeoan, unibertsitatean edo lanean.

Oro har gure xede-taldea 15-24 urteko gazteek osatzen dute. Halere eskolako eta kolegioko ikasleak askotan kontuan hartzen ditugu, ikastetxean edo inguruan hartzen baitute atsedena euskaraz eramateko ohitura. Baina gure kasuan 25 urte eta gehiagoko helduak baztertzen ditugu: askok ikasketak bururatu dituzte eta lan-merkatuan daude. Beste batzuk unibertsitatean jarraitzen dute. Batzuk ezkonduak dira eta haurrak badituzte. Ondorioz beren beharrak eta gustuak osoki ezberdinak izan daitezke.

Ikerketaren iturriak, bi hitzez azken hamarkadako bost inkestak dira (Gaztetxoak 1999, Nortasuna 2005, Euskara 2006, Ipsos media 2007, Kultura 2008) bai eta ere Euskal Kultur Erakundearen (EKE) ekintzen txostena eta Euskararen Erakunde Publikoaren (EEP) proiektu deialdiak, 2009ko urtean mugaturik txosten honetarako (ikus bibliografia).

4. Gazteriaren argazkia

Nor dira 2010eko gazteak?

Duela bost edo hamar urteko ikerketak balia ditzazkegu. Alabaina, 1999an 13 urte zuten gaztetxoek orain 24 urte dituzte eta 2005eko adin talde gazteenekok orain 21-29 urte. Nolako argazkia ateratzen da euskal aisialdien ulertzeko interesgarriak diren parametroak erabiliz: lehen hizkuntza, hizkuntza gaitasuna, hizkuntzen erabilera, herri nortasunaren sentimendua? Orain arte ez daukagu gazteen aisiari buruzko ikerketarik bainan bai gai honi lotuak diren hiru eremutan, kultura, hedabideak eta kirolak. Zein dira gaurko gazteen joerak?

Euskara biziki gazte gutiren ama-hizkuntza da. %14entzat doi doia. Beraz euskara ez da gehiengoaren nortasuna egituratu duen hizkuntza afektiboa. Hortako garrantzi handia luke euskara izan dadin ahal bezainbat esperientzia atseingarrirei lotuko zeien hizkuntza, adibidez aisialdian. Oraindanik euskararen transmisioa auzian dago, gaztetxoek inkestak erakusten duen bezala. Gaztetxo euskaldunei galdegin zeie: Hemendik urte batzuetara, seme-alabarik bazenu, zuk euskaraz hitz egingo zenieke etxean? Erantzuna «bai» %87 Iparraldean, %74 EAEn eta %65 Nafarroan. Galdea hipotetikoa izanikan ere, aldagai hau interesgarria da nolazbait euskara jarraitzeko gogo adierazten baitu. Gutienik transmititzen den lurraldean dago transmititzeko xederik bizkorrena. Jarrera baikor hau haziko da euskara atseginaren hizkuntza sentituko den neurrian.

Hizkuntza gaitasunaren aldetik, belaunaldi hauekin gelditzen da euskararen aspaldiko gainbehera. Eskolari buruzko hizkuntza politika eraginkorraz baliatu dira. Haien eskola herria baino euskaldunago da. Ondorioz gazteen adin taldea, lehen aldikotz, zaharragoa baino euskaldunago agertzen mintzatzeko (%16 versus %11). Halere gazte hauek ere euskaraz baino frantsesez trebeago dira. Euskal elebidunen multzoa 3 punduz goratu den denboran, elebidun orekatuen multzoa 14 punduz ahuldu da eta erdal elebitasuna 11 punduz indartu. Badakigu hitz egiteko erraztasuna faktore erabakigarria dela hizkuntza bat edo bestea hautatzerakoan.

Gazteek non erabiltzen dute euskara? Eskolan eta eskolaren inguruan, erabilera «profesionala» nolazbait. Gero, baina gutiago, familian eta lagunartean, hots gune afektiboetan.

Zein dira gazteen pentsamoldea euskarari buruz? Definizio aski tradizionala ematen diote: hizkuntza zaila da, bainan gurea delakotz zaindu behar da. Gehiago laborantzari eta iraganari lotzen diote ezinez eta etorkizuneko bizitza hiritarrari. Ondorioz ez dakite euskara baliagarria den ala ez. Halere gure nortasun kulturalaren zinezko ikurra da. Beharrezkoa da euskara irakastea eskoletan baina haientzat hautuzko ikasgai bezala. Ezagutza ez da aski, egun oroz erabili behar da euskaldunen artean, erdaldunak hor badira ere. Gazte zenbaitek euskarazko ekintza gehiago nahi lukete.

Nortasun kolektiboari buruz, bi emaitza oso ezberdin baditugu. Euskaltasuna bakarrik aipatzen delarik anitzek beren burua euskalduntzat daukate: %48 Iparraldean oro har eta %43 gazteengan, beraz hizkuntza gaitasuna baino askoz gehiago. Aldiz euskal eta frantses nortasunak lehian ezartzen direlarik, bien artean inkestatuak hautu bat egin behar duelarik, emaitzak zalantzan daude: gehiago euskal herritar %16, euskotar bezain frantses %24, gehiago frantses %53 Iparraldean oro har. Quebecar soziologoek nazio kulturala eta nazio zibikoa bereizten dituzte. Nazio kulturala ondarean, ohituretan, hezkuntzan, hizkuntzan oinarritua da. Nazio zibikoa sortzen da herritarrek herria eraikitzen dutelako kontzientzia daukatelarik, zerbitzu publikoetan, lurralde antolaketan, ekonomian, ekologian parte hartuz. Nortasun kulturala nahiko argia da, baina herritasunari buruz jendetza bikoitz agertzen da.

Bizitza kulturalari begira, hemen ere «paradoxa» baten aitzinean gara. Oharra Iñaki Martínez de Luna-rena da (Baxok, *Euskal nortasuna...*: 142. or.). Alde batetik kulturaren osagai nagusiak definitzerakoan gazteek orokorki eta euskaldunek bereziki euskarari ematen diote lehen lekua. Baina kontsumitzaile bezala zinemari ematen diote lehentasuna, herritar, guztiek bezala. Eta zineman euskararen lekua mendrea da (ikusgarrien %3). Halere kultura eragile bezala, kantua, antzerkia eta bertsolaritza gogotik praktikatzen dituzte.

Euskarazko hedabideek arrakasta handia dute herritarren artean, bereziki gazteen artean. Telebista ikusleak, irrati entzuleak eta musikazaleak %50

dira guti gorabehera, euskara ulertzen dutenak %26 direlarik. Euskara ongi dakitenek euskal hedabideetan dabilta kasik ehuneko 80aren heinean. Bana zergatik euskaldunen %40ek ez dute deus irakurtzen euskaraz?

Kirola aipatzen delarik bereizi behar dira kirola praktika bezala eta kirola ikusgarri bezala. Praktikan gazteek ibilaldiak maite dituzte bereziki mendian. Ikusle bezala gazteen lehen hautuak errugbia eta futbola dira (praktikan 3. eta 10. mailan direlarik). Pilotak aipamen berezia merezi du. Euskal Herrian kirol anblematikoa da, lehen herri kirola. Ikusle bezala gazteek 3. lerroan daukate, plazetan edo maizago telebistaren aitzinean eta praktikan 4. mailan.

«Aisialdia, gazteak eta euskara» gogoetagai dugularik, kontuan hartu behar dugu Ipar Euskal Herriko belaunaldi gaztea gero eta euskaldunago dela, euskarari eta herriari atxikia, kulturzale, kirolzale ere bai adinak erakarririk. Haatik euskara ez da ama hizkuntza gehiengo handiarentzat. Pentsa dezakegu euskara ez dela nortasuna eraiki duen hizkuntza afektiboa gazte gehiengo horrentzat. Ondorioz euskararen erabilzaile herabeak dira, doi bat etxean eta lagunartean, askoz gutiago gizarte zabalean. Estrategia da eskola hizkuntza nola bilaka daiteken hizkuntza afektiboa plazerrarekin lotuz. Egia erran, ikasleak eskolan eta eskola inguruan ere euskaraz mintzo dira, aukera atsegingarriak aurkitzen dituzten neurrian. Ikus dezagun zer egiten den aisialdiaren eremu ezberdinetan.

5. Aisialdien eremuak: bilana

Ikerketarako 12 eremu bereizi ditugu: egonaldiak eta ibilaldiak; komunikabideak (idatzizkoak, entzun-ikusizkoak, elektronikoak); argitalpena eta irakurketa; musika, dantza eta kantua; antzerkia eta bertsolaritza; kirolak eta zirkua; bestak eta festibalak; arte ederrak; ondarea; zinema; ingurumena; jarduera zientifikoak. Gainera kontuan hartu ditugu aisialdi egiturak, adibidez gaztetxeak.

Hemen adibidetzat laburbilduko ditugu 2009an Euskararen Erakunde Publikoak edota Euskal Kultur Erakundeak bost eremutan lagundu dituzten proiektuak.

5.1. Egonaldiak eta ibilaldiak

Aspaldidanik izan dira oporretako egonaldiak, kanpaldiak, «koloniak», «Euskaldun xoriak» eta beste. Ikusi dugu ibilaldiak direla gazteen kirola erabiliena. Hona 2009an gauzatu diren ekintza batzuk.

Eragilea	Jarduera	Parte-hartzea
Basaizea	Aisialdi ekintza tematikoa	14 haur/gazte
Karkaila	Kultura jarduerak, ibilaldiak. Musika saioak	18 perkusiolari, 594 haur
Uda Leku	Egonaldiak. Ekintzak. 3 bilgunetan	8.986 haur-egun, 25 ikasle
Cassin lizeoa	Kultura trukaketa Zornotzako ikastetxe batekin	4 egun Zornotzan
Fal kolegioa	Kultura trukaketa Bilboko Luis Brinas kolegioarekin	16 Fal ikasle, 16 Brinas ikasle
Larzabal kolegioa	Murgiltze astea: Bilbon eta Abadiako jauregian	Klase bat, 5 egunez

Alor honetan eragile nagusia Uda Leku elkarte da: hiru bilgune dauzka Baionan, Hendaian eta Biarritzen ; asteazken oroz haur eta gaztetxoak biltzen dira eta opor guztietan salbu eguberriz. 2010ean 300 haur ibili dira 14 egonaldi-ibilaldietan. Ez da harritzekoa EEPk ematen dituen diru laguntzen %97 baliatzen baitu (130.000 €).

Ohar bat: Uda Lekuren 3 bilguneak kostaldean dira, beraz barnealdeko bilguneak beharrezkoak dira, Basaizea Baigorri eta Karkaila Zuberon. Oreak bat egin daiteke diru laguntzen banaketan ?

Alor honetako jarduerak bi motakoak dira: egonaldiak eta ikastetxeen arteko trukaketak. Trukaketa horiek esperientzia garrantzikoak eta atseginak dira: ikasleek ulertzen dute Euskal Herriaren batasuna eta aberastasuna. Gainera elkarren komunikazio hizkuntza bakarra euskara da, euskalkien ezberdintasuna jolas moldean gaituz.

5.2. Antzerkia eta bertsolaritza

Antzerkia eta bertsolaritza arrakasta handiko jarduerak dira gazteen artean. Bai eta ere besteak beste Zuberoko pastoralak eta maskaradak, jokari edo ikusle bezala.

Eragilea	Jarduera	Parte-hartzea
Bertsolarien lagunak	Bertsu eskolak, saioak. <i>Hernandorena gazte saria</i>	11 bertsu eskola: 70 haur/gazte.
Maite dugulako	Antzerki tailerrak, heldu eta gazte. Antzezenak	176 tailer-oren, 25 antzerkilari
Traboules	Ikusgarrien sorkuntza. Txontxongilo emanaldiak	3 emanaldi.
Zuberoko herri lizeoa	<i>Euskamerikan</i> pasterala. Kaliforniakoak Zuberoan	6 ikasle, 24 astez oren bat
Etxepare lizeoa	<i>Gordin eta bero</i> antzerkia. 3 Puntu taldeko batekin	95 haur, 8 laguntzaile
Xalbador kolegioa	<i>Gernika</i> antzerkiaren ikusketa	
7 antzerki talde	Sorkuntzak: <i>Sissi, Diaspora bidean, Txu-txu, Har eman, Zuhaitz maitemindua, Lapurdiko trajedia...</i>	
3 txontxon-gilo talde	Emanaldiak: <i>Kokolobatxi, Am Stram Gram, Mamuak</i>	

Aspaldidanik antzerkiak prestatzen eta ematen dira ikastetxeetan eta konpainia berezien bidez. Euskal Haziak guraso elkarteetan ikastetxe giristinoetan «Euskal Antzerki astea» antolatzen du: 2009an 28 eskola, 8 kolegio, 450 haur eta gaztetxo igan dira 25 antzerki oholtzatarara.

Bertsolaritzaren arrakasta berriago da. Baserritik hirietara heldu da, arte garaikide eta modernoa bilakatuz. Alor honetan tradizioa eta modernitatea lotu dira, euskararen onurako, hori bertsolaritzako eragile beraiengatik. Bertsolarien lagunak elkarrekin da eragile nagusia, bertsolari berrien formazioa, saioen antolatzailea adibidez *Hernandorena gazte sariketa*. Urteko kontuak 100.000 euroz gorakoak dira.

Ohiko jardueretaz gain, Euskal Kultur Erakundeak sorkuntza laguntzen du, nola antzerki konpainien bidez (Chimères, Versant, Elirale, Hebentik, Maite Dugulako, Lapurdi 1609), hala txontxongiloen alorrean (Tokia, Antzokiaren harian, Azika) haurrentzat bereziki.

5.3. Musika, dantza eta kantua

Musikak, dantzak arrakasta handia dute gazteengan, molde tradizionalean eta modernoagoan. Kantuak ere bai euskara dakitenekin. Kultura inkestaren arabera musika erosle gazteetan %69k euskal musika erosten dute, euskaldunak ala erdaldunak; azken 3 hilabeteetan %97 gazte euskaradun kontzertu batera joan dira (2007).

Eragilea	Jarduera	Parte-hartzea
Iparaldeko Dantza Batzordea Atelier	25 dantza talde, ekintzak 25 ikastegitan, 2 musika eskola <i>Dantza hirian 2009:</i> komunikazioa euskaraz	600 dantzari, 32 ikuskizun Ekintzak 6 egunez
Larzabal kolegioa	Hip hop ikastaroak 17 astez. Bi talde, bi agerraldi	40 ikasle, astero 40 minutu
F3C	Txalaparta kurtsoak ikastetxetan	18 gazte, 10 orenez
Iparralai	34 trikititxa eta pandero kurtso	314 haur, 21 irakasle
Fal kolegioa	Brassens-en kantuak euskaraz antzezturik	13 ikasle, 3 partaide
4 musika talde Baigorri, Isturitze	Sorkuntzak: <i>Alpharock, De Escurra kontzertua, Ezkia haizean kantari, Olentzero.</i>	
6 dantza talde Iparraldea	Sorkuntzak: <i>Aurrez, aurre, Arpean, Sakratu, Urhaska, Andrearen uzta, Paisol dantza.</i>	

Iparaldeko Dantza Batzordea (IDB) da dantzaren arduradun nagusia. 25 talde, gertakizun handiak (Dantzari ttiki, Dantzari eguna, Mutxikoen eguna), sorkuntza anitz. EEPk ematen dituen diru laguntzen %64 erabiltzen du.

Dantza saioak gehienak tradizionalak dira, baina hip hopa ikasten da Larzabal kolegioan.

Musika kurtsoak ere lagunduak dira: txalaparta, trikititxa, etab.

Euskal Kultur Erakundeak sorkuntzak sustatzen ditu musika mailan (ZTK, Eszena nazionala, Herri soinu...) bai eta ere dantza mailan (Mariatzuli, Leinua, Zarena zarelako, Herri soinu, Kitzikazan/k).

Geroari buruz kantari gazte asko agertzen dira: Amaren alabak, Haurrock Taldea, Haur kantu xapelketa...

5.4. Komunikabideak

Taula honek erakusten digu gazteriaren zaletasuna irratia entzuten eta telebista ikusten. Gainera askoz jende helduak baino trebeago dira tresna elektronikoekin, ordenagailuak, jokoak ala esku telefona. Zer eskaintza dute euskaraz? Eskaintza ahula hain segur.

16-29 urtekoen erantzunak

<i>Azken hiru hilabeteetan zenbat aldiz erabili dituzu euskarazko hedabideak?</i>				
Zenbat aldiz	Irratiak	Telebista	Diskoak	Irakurgaiak
Egunero	%13	%06	%12	%05
Askotan	%10	%14	%17	%05
Batzutan	%15	%27	%24	%09
Sekulan	%62	%53	%45	%80

Iturria: Eskal nortasuna eta kultura XXI. mendearen hasieran (2005)

Irrati mailan eragile nagusia Euskal Irratiak elkarte da lau irradi federatzen dituelarik: Gure Irratia Uztaritzen, Irulegiko Irratia Garazin, Xiberoko Botza Maulen eta Antxeta Irratia Hendaian. Hegoaldeko irratia ere entzuten dira. Diru laguntzaren %60 erdiesten du federazioak.

Telebista mailan eragile nagusia Euskal Telebista da. Halere tokiko telebistaren egitasmoa hor dago Kanaldude, TVPI.

Hedabideak definizioz orokorrak dira. Gazteentzat bada Hegoaldean Gaztea irratia eta Iparraldean emankizun bereziak: Petatxu, Borta zabalik.

Irrati interaktiboak badira: Aztibegia, Radiokultura. Interneten bidezko egunkaria Kazeta.info. eta Webgune asko: Kanaldude, EEP, EKE...

Prensa idatzia hau da. Mintza eta Hitza astekari berriak dira, Herria astekaria aspaldikoa eta Berria egunkaria. Baina irakurle gazteen proportzioa zein den ez dakigu. Pentsa dezakegu ahula dela.

Orokorrean, irrati entzuleak eta telebista ikusleak euskara dakitenak baino gehiago dira. Baina elebidunetan ere badakigu %40k ezer ez dutela irakurtzen.

5.5. Bestak, festibalak

Bestetan eta festibaletan gazteak trumilka dabilta. Euskalgintzako eragileen estrategia da, dauden bestetan ahal bezainbat euskal ekintza programan sartzea. Honek ez du diru gehiago eskatzen baina erabaki guneetan ogotea. Eredugarria da Baionako bestetan egiten dena², bai eta ere beste hiri eta herri batzuetan.

Eragilea	Jarduera	Parte-hartzea
Euskal Herria Zuzenean	3 eguneko festibala. Lema: «euskara ikas eta erabil»	30.000 sartzet.
Euskaldun Gazteria Pil Pil	Formakuntza, animazioa DVD sukaldaritzaz	18 gazte, 10 oren
Hamar festibalak	Hartzaro, Xiru, Errobiko festibala, Bihar herri, Musikaren eguna, Dilin dalan, Haur kantu xapelketa, Gauzak biltzen...	

² Emeki emeki euskarak eta euskal kulturak beren lekua eskuratzen dute besta erraldoi horietan, euskal uharte sortuz ozeano erdaldun handian (milioi bat jende, kanpotiar anitz). Urtero, Euskal Kultur Erakundeak proposaturik, bertsolari batek Baionako besteei hasiera ematen die. Egunero Jacques-Portes plazan, 16:30tik-23:00etara, **Karrikaldi ekitaldia antolatu da** (Ibaialde, Leinua eta Baionan Kantuz elkarteak): euskal dantzak, kantuak, bertsoak... Euskal musika eta kantuak karriketan han hemenka entzuten dira, programazioan sartuak.

Ipar Euskal Herriko 10 bat festibalen eragileek laguntza bat eskatzen dute erakundeengandik: Herri Soinu, Abotia, Ezkandrai, Herri Soinu, Bil xokua, Pestacles, Euskal kantu xapelketa, Lagunekin...

Beste besta asko badira beren burua ordaintzen dutenak edo diru biltzeko antolatuak direnak: Euskal Herria Zuzenean, Herri Urrats eta beste eskola bestak, Korrika, Sagarno eguna, Nafarroaren eguna, Lapurtarren Biltzarra.

Aste kultur urtero antolatzen dira: Bidarten, Donibane Lohizunen, Hazparnen (Kulturaldia), Hendaian, Biarritzen (Bi harriz lau xori)... Etorkizunean, kezka nagusia izanen da besta eta festibal horietan zein den euskararen lekua, nola leku hori handitu.

5.6. Ondorioak: indarguneak eta ahulguneak 2009ko egitarauetan

Ezin ditugu 11 aisialdi eremuak zehazki aztertu, gazteen aisialdi ez antolatuak ez ditugula azterketan kontuan hartzen oroitaraziz. Halere ikuspegi orokor bat izan dezakegu proiektuek ardietsi duten diru laguntza publikoak konparatuz, errana baita aurrekontuak direla borondate politikoaren seinale argienak.

Taula honetan aisialdi eremuak zerrendatuak dira, eremu horretako proiektuek lortu duten dirulaguntza kopuruaren arabera. Seinale bat da botere publikoek zer-nolako garrantzia ematen dieten aipatu eremuei.

2. zutabean diru laguntzan kopuruak eta ehunekoak daude. Diru laguntzen konparaketa: bost eremu nagusik laguntzaren %92 lortu dute (791.500 €) eta beste 6 eremuek %8 (83.600 €). Orotara 875.100 €.

3. zutabeko kontuak, lagunduak diren proiektuen gastu osoak dira. 11 proiektuen kostu osoa 2.709.600 €ko da. Beraz ikus daiteke zein den laguntza publikoaren heina (%32) eta elkarteen ekarpen propioa. Eremu batzuk oraindik laguntzarik gabe daude, adibidez joko elektronikoen ekoizpena.

Aisialdi eremuak	Laguntzak €	%	Kontuak €	%
Hedabideak, bideoak	451.300	%52	1.235.400	%46
Egonaldiak, ibilaldiak	134.100	%15	521.600	%19
Antzerkiak, bertsolaritza	86.600	%10	355.800	%13
Musika, dantza, kantua	66.000	%08	200.000	%07
Bestak, festibalak	53.500	%06	77.000	%03
Kirola, jokoak	25.400	%03	168.100	%06
Argitalpena, irakurketa	20.700	%02	20.700	%01
Ondarea, erakusketak	11.000	%01	81.200	%03
Ingurumena, zientziak	9.000	%01	17.400	%01
Zinema	3.400	–	6.000	–
Arte ederrak	1.000	–	10.000	–
OROTARA	875.100 €		2.709.600 €	

Iturriak: EKEko eta EEPko dozierrak (2009).

6. Euskal aisialdiaren politika

Gertatzen da erakunde publikoek maiz zuzenean laguntzen dituztela gazteen aisialdian sartzan diren jarduera asko ; herrietako bestak, kirol lehiaketak, festibal handiak. Bi erakunde dira hizkuntza edo kultura politika bat deramatenak aisialdiak euskalduntzeko: zuzenean Euskararen Erakunde Publikoa, zeharka Euskal Kultur Erakundea.

6.1. Euskararen Erakunde Publikoaren xedeak

Erakundeak 2006an Hizkuntza politika proiektua definitu zuen, helburutzat hartuz «hiztun osoak» formatzea, belaunaldi gazteei lehentasuna emanez. Hortarako 12 erronka nagusi definitu dira, beren norabide estrategikoekin eta lan ardatzekin. Bosgarren erronka aisialdiarena da: «Aisialdi uneetan euskararen erabilpena sustatuz, hizkuntza eta gozamina uztartu».

Bi norabideak dira, alde batetik «lurralde osoan, familiei ematea euskarazko aisialdi eskaintza erakargarria eta kalitatezkoa hautatzeko aukera»

eta, bestalde, aisialdian diharduten profesionalei formazio bat ematea, «behar dituzten tresnak eta gaitasunak» eskura ditzaten.

2009an diagnostika ofizial bat bat egin zen hiru ministeritzetako ordezkariekin, ikusteko bost urtez zer egin zen beste bost urteko kontratua sinatzerakoan. Laburbilduz,

- bost erronka landu dira molde egituratuan: lehen haurtzaroa, irakaskuntza, argitalpena, euskara bizitza sozialean eta helduen euskalduntzea;
- bost erronka landu dira molde puntualean: hedabideak, hizkuntzaren kalitatea, toponimia, ikerkuntza eta motibapena;
- bi eremutan ez da mementoko politika egituraturik: familia bidezko transmisioa eta lan honetan aztertzen dugun aisialdia.

2010-2016 epeari begira, ibilbide orria finkatu da eta aisialdiaren erronkan lau langune zehaztu dira:

- *«aisialdi harrera kolektiboaren egituretan euskararen eskaintza emendatzea eragilean eta iharduerean bitartez;*
- *hezkuntza kulturala eta artistikoa;*
- *kirol hezkuntza;*
- *aisialdi zerbitzuen kontsumoa».*

6.2. Euskal Kultur Erakundea eta publiko berriak

Euskarazko aisialdia ez ba berenaz Euskal Kultur Erakundearen helburuetan. Halere jarduera anitz daramatza, bereziki publiko berriei buruz, aisialdiari lotuak direnak. Adibidez 2009ko ekintzen bilduman:

- Hezkuntza artistikoa eta kulturala eskola munduan.
- Sorkuntza artistikoa profesionalekin eta amaturrekin.
- Kultura egituren eta egitasmoen sustapena.
- Mugaz gaineko harremanak.
- Ikusgarrien hedapena: antzerkia, dantza, musika.

- Festibalak eta topaketak.
- Literatura eta argitalpena.
- Euskal kulturaren baliabide numerikoak.

Gainera egun oroz Euskal Kultur Erakundearen webguneak zerrendatzen ditu aktualitatean diren hogeit bat kultura gertakari, hots eguneroko kulturaren aktualitatea.

7. Lau gomendio besteak beste

Gure xedea da alorrez alor gomendioak egitea, azterketaz baliatuz. Behin behinean lau gomendio orokor egin ditzakegu, kontuan hartuz euskalgintza eta kulturgintzaren aktualitatea.

A. *«Gazteria, elkarteak eta kirola» eskuduntzan daukaten tokiko elkargoek beren gain har dezatela euskarari tokia ematea, aisialdi eremuetan, hizkuntza teknikarien bitartez.*

Hizkuntza politika bi gertakari nagusiz baliatu behar luke: alde batetik tokiko elkargoen erreformak eskuduntza orokorra emanen die herri elkargoek eta besteak beste gazteria eta kultura mailan; bestalde Euskararen Erakunde Publikoak, partaidetzan hiriekin eta herri elkargoekin hizkuntza teknikarian sarea hedatzen du Ipar Euskal Herri osoan. Bi aldaketa nagusi hauek sinergian uztartuz euskarak aitzinamendu handia egin lezake, bereziki aisialdi eremuetan.

B. *Hizkuntza politika publikoak lagun ditzatela aisialdiak euskalduntzen diharduten eragileak eta molde berezian eragin handia duten egiturak: Uda Leku, euskal hedabideak, kirol elkarteak, festibalak.*

Aisialdiaren alorrean, etorkizunari buruz, Euskararen Erakunde Publikoaren lehen helburua da egitura eraginkorrak indartzea. Uda Leku, Karkaila eta Basaizea bezalako elkarteak bai eta ere beste batzuk adibidez gartzetxeak. Diru laguntzaz gain, «labelizazio dispositibo» ere erabil daiteke. Labelizazioaren bidez, egiturak sailkatzen dira, irakaskuntzako ereduak bezala: euskarazko egiturak, egitura kolektiboki elebidunak, egitura per-

tsionalki elebidunak. Saillkapen hau egin da gurasoek jakinean hautu bat egin dezaten haurtzaindegien artean. Aholku Batzordean proposamena egin zen jokamolde berdina aplikatzeko beste egitura batzuk ere kalifikatzeko erabiltzen den euskara kontuan hartuz.

C. Aisialdia euskalduntzeko, laguntza eraginkorra hartze dute gazteengan arrakasta handia duten baliabideek eta bereziki zinemak eta joko elektronikoen.

Erakundeen egitarauan sartu behar dira eta indartu orain arte guti landu diren bi eremu: zinema eta joko elektronikoenak. Harrigarriko arrakasta dute haur eta gaztetxoaren artean. Baina eskaintza ahula da euskaraz. Beraz filma eta joko argitalpena bultzatu behar da, sorkuntza edo bederen itzulpena lagunduz.

D. Aisialdiaren eremuan nabari da euskalgintza eta kulturagintza uztartzen direla eta Euskararen Erakunde Publikoa eta Euskal Kultur Erakundearen arteko lankidetzaren beharrezkoa dela.

1990az geroztik Euskal Kultur Erakundeak «dena» egiten zuen. 2005ean Euskararen Erakunde Publikoa sortu zelarik kulturagintza eta euskalgintza bereizi ziren eta, oro har, baliabide publikoak hirukoiztu zirelarik. Beraz euskara irabazle atera zen, baina bi erakundearen arteko lankidetzaren ez da nabari, jarduera askotan kultura eta hizkuntza uztartuak baitira. Argitalpean elkarlan bat egiten da. Beste alorretan ere baliabideen metaketak eraginkortasuna bizkor lezake.

Oinarrizko bibliografia

BAXOK, Erramun, Euskararen egoera Ipar Euskal Herrian, 2006ko inkesta soziolinguistikoa, IV. Inkesta Soziolinguistikoa.

BAXOK, E. ETA BESTE, 2006, Euskal nortasuna eta kultura XXI. mendearen hasieran. Donostia: Eusko Ikaskuntza.

BERRIO-OTXOA, Kontxesi, HERNÁNDEZ, Jone Miren, MARTÍNEZ, Zesar, 2003, *Gaztetxoak eta Aisialdia: Etorkizuna aurreikusten (2001-2002)*, Soziologiako Euskal Koadernoak, 13, Gasteiz, Eusko Jaurlaritza.

DUMAZELIER, J., 1962, *Vers une civilisation des loisirs?* Paris: Seuil.

EUSKAL KULTUR ERAKUNDEA, 2001, *Etorkizuna aurreikusten 99: Euskal Herriko gaztetxoak eta euskara Iparraldeko egoera*. Euskal Kultur Erakundea.

———, 2006, *Euskal Kultura 2007-2013 Elgarrekin bilaka – Culture basque 2007-2013 Devenir ensemble*. Euskal Kultur Erakundea, www.eke.org.

———, 2007-2008-2009-2010, *Ekintzen bilduma – Bilan d'activités 2006*. Euskal Kultur Erakundea, www.eke.org.

EUSKARAREN ERAKUNDE PUBLIKOA, 2006, *Hizkuntza politika proiektua «Hiztun osoak helburu, haur eta gazteak lehentasun»*, elebiduna, www.mintzaira.fr.

———, 2007-2008, *Ipar Euskal Herriko euskalgintzako eragileei zuzendua den proiektu deialdiaren ebazpena*.

———, 2009-2010, *Euskararen alorrean diharduten Ipar Euskal Herriko eragileei zuzendu hizkuntza jarduera proiektu deialdiaren ebazpena*.

———, 2009, *État des lieux provisoire de l'action menée par l'Office Public de la Langue Basque*, www.mintzaira.fr.

———, 2009, *Cadre opérationnel provisoire 2010-2016 pour la politique publique linguistique*, www.mintzaira.fr.

———, 2010, urria, *2010-2016 urteetako hizkuntza politikaren Jokabide Esparrua «Hiztun osoak helburu, haur eta gazteak lehentasun»* .

EUSKO JAURLARITZA, 2008, *IV. Inkesta Soziolinguistikoa 2006*. Gasteiz: Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusia.

EUSKO JAURLARITZA, KULTURAREN EUSKAL KONTSEILUA, EUSKAL KULTUR ERAKUNDEA, 2008, *Kultura Ohiturak Praktikak eta Kontsumoa Euskal Herria 2007-2008*. Vitoria-Gasteiz: Eusko Jaurlaritza.

———, 2008, *Kultura Ohiturak Praktikak eta Kontsumoa Ipar Euskal Herria 2007-2008*. Vitoria-Gasteiz: Eusko Jaurlaritza.

GAINDEGIA, 2009, abendua-décembre, *Ipar Euskal Herriko argazki sozio-demografikoa / Portrait démographique et social du Pays Basque Nord*, www.gaindegia.org/files/IparEuskalHerrikoArgazkia.pdf

HERNÁNDEZ, J. M., 2005, *Jolasgaraia. Gaztetxoak, hizkuntzak eta identitateen adierazpenak*, Soziologiako Euskal Koadernoak, 16, Gasteiz, Eusko Jaurlaritza.

———, 2010, « Baina gu ere gazteak izan ginen! Gazte euskalduna izatearen esanahia atzo eta gaur » hitzaldia, « *Gazteak, aisialdia eta euskara* », XV. Jagon jardunaldiak, 2010/11/19. Bilbo: Euskaltzaindia.

IPSO MEDIA, 2007, *Komunikabideen erabilpenaren azterketa: Telebista eta irratia. Enquête de fréquentation des médias: Télévision et radio*, 2007. Euskararen Erakunde Publikoa, www.mintzaira.fr.

MARTÍNEZ GARCÍA, Z., HERNÁNDEZ GARCÍA, J. M., BERRIO-OTXOA DE ANGIOZAR, K., 2000, Aisialdiaren definizioa eta bilakaera, *Haur eta nerabeen aisialdi antolatua Gipuzkoan*. Gipuzkoako Foru Aldundia, http://www.gipuzkoa.net/infojuven/guiaocioorg/eus/PDFeus/1._ATALA.pdf.

MARTÍNEZ DE LUNA, I. eta BERRI-OTXOA, K. [zuzend.], 2000, *Etorkizuna aurreikusten 99: Euskal Herriko gaztetxoak eta euskara*. Nafarroako Unibertsitate Publikoa, Euskal Herriko Unibertsitatea, Euskal Kultur Erakundea.

SOZIOLINGUISTIKA KLUSTERRA, URTXINTXA, TOPAGUNEA, 2009, *Gazteen hizkuntza erabileran eragiten duten faktoreen azterketa*, Soziolinguistika Klusterra, <http://www.sociolinguistika.org/gazteak>.